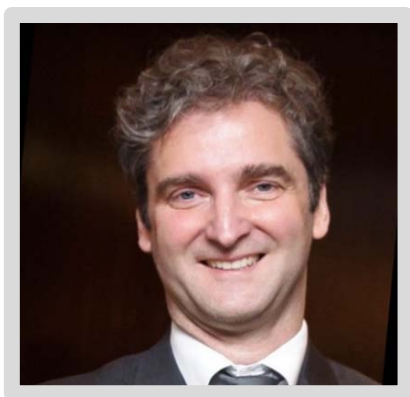

BRICS: przeciwwaga dla G7 czy „sny o potędze”?

Dr Maciej Gaca

Sinolog, językoznawca, dyplomata. W latach 2015-2019 był dyrektorem generalnym Biura Polskiego w Tajpej. Wykładowca Instytutu Nauk o Kulturze Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

XVI Szczyt BRICS w rosyjskim Kazaniu (22-24.10) może zaważyć na jej przyszłości i roli na arenie międzynarodowej. Celem grupy było zwiększenie wpływu gospodarek rozwijających się na globalną politykę i zmniejszenie zależności od dolara amerykańskiego. Do tej pory jednak nie udało się zrealizować tych założeń. Teraz to może się zmienić.

Od momentu powstania BRICS w 2009 roku, Brazylia, Rosja, Indie, Chiny i Republika Południowej Afryki chciały stworzyć alternatywę dla zachodnich instytucji finansowych, takich jak Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) czy Bank Światowy. W ciągu pierwszych kilku lat udało się zjednoczyć pięć kluczowych gospodarek rozwijających się, które razem stanowią około 40% populacji świata i prawie 25% globalnego PKB.

Jednak sukcesy grupy na arenie międzynarodowej są bardziej umiarkowane, a cele państw członkowskich napotkały wiele przeszkód. Dodatkowo, chociaż BRICS miał być platformą dla równorzędnej współpracy, w rzeczywistości najwięksi gracze dominują, a jednocześnie rywalizują ze sobą.

Finansowa ofensywa

W 2014 roku grupa zainaugurowała Nowy Bank Rozwoju (NDB) z kapitałem startowym wynoszącym 100 miliardów dolarów, mający na celu wspieranie projektów infrastrukturalnych w krajach rozwijających się, oferując alternatywę dla pożyczek MFW czy Banku Światowego, które często były krytykowane za rygorystyczne warunki finansowe.

Chociaż powstanie Nowego Banku Rozwoju było sukcesem, jego skala działania pozostaje niewielka w porównaniu do MFW i Banku Światowego. Do 2024 roku NDB zatwierdził projekty o wartości 33 miliardów dolarów, co stanowi kroplę w morzu wobec działań takich instytucji jak MFW, które tylko w 2020 roku udzieliły pożyczek o wartości 165 miliardów dolarów w ramach wsparcia związanego z pandemią COVID-19.

Dodatkowo, problemy z finansowaniem w walutach innych niż dolar amerykański sprawiają, że projekty NDB są często mniej atrakcyjne dla krajów rozwijających się, które preferują pożyczki dolarowe oferowane przez MFW. Chociaż BRICS starał się promować alternatywne mechanizmy płatności, jak np. rozliczenia w rublu czy rupii, to ich skala jest marginalna w porównaniu do transakcji w dolarze, który pozostaje dominującą walutą światową.

Wewnętrzne napięcia

Chiny, będące najpotężniejszym członkiem grupy, zaczynają dominować w jej strukturach, co prowadzi do tarć z innymi członkami, zwłaszcza z Indiami. W 2023 roku aż 70% handlu w ramach BRICS było powiązane z Chinami. Różnice w polityce gospodarczej, szczególnie między Chinami i Indiami, utrudniają wypracowanie wspólnych strategii. Na przykład Indie coraz częściej sprzeciwiają się chińskim inicjatywom, postrzegając rosnący wpływ Pekinu jako zagrożenie dla własnych interesów.

Co więcej, spory terytorialne między tymi dwoma potęgami, zwłaszcza w regionie Himalajów, pogłębiają polityczną polaryzację w grupie. Z jednej strony Chiny dążą do ekspansji swojego wpływu w Azji poprzez projekty infrastrukturalne, takie jak „Jeden pas, jedna droga”, a z drugiej Indie starają się przeciwstawić tej dominacji, promując własne inicjatywy, takie jak Indie jako centrum produkcyjne i technologiczne.

Rosja, kluczowy członek BRICS, odgrywała ważną rolę w początkowej fazie istnienia grupy, zwłaszcza w kontekście politycznym. Jednak po inwazji na Ukrainę w 2022 roku i związanej z tym izolacji międzynarodowej, Rosja znalazła się w trudnej sytuacji gospodarczej. Spadek wartości rubla oraz zachodnie sankcje

osłabiły rosyjską gospodarkę, a Moskwa zaczęła coraz bardziej polegać na Pekinie zarówno w handlu, jak i polityce międzynarodowej. Chińskie inwestycje i eksport do Rosji są obecnie kluczowe dla stabilizacji rosyjskiej gospodarki, co jeszcze bardziej pogłębia nierównowagę wewnątrz BRICS.

Chociaż Chiny są filarem BRICS, same borykają się z wyzwaniami, które mogą wpłynąć na przyszłość grupy. Uzależnienie chińskiej gospodarki od eksportu i zagranicznych technologii, zwłaszcza w kontekście konfliktu handlowego z USA, stawia Pekin w trudnej sytuacji. W 2024 roku chińska gospodarka była dotknięta spowolnieniem wzrostu, a problemy w sektorze nieruchomości i długu publicznego dodatkowo pogłębiają wewnętrzne. Przykładowo, wzrost PKB Chin w 2023 roku wyniósł zaledwie 3,2%, co jest najniższym wskaźnikiem od dekady. Wzrost zadłużenia sektora nieruchomości w Chinach przekroczył 300 miliardów dolarów, co przyczyniło się do kryzysu w tej branży.

Po rozszerzeniu

Od 2024 roku BRICS oficjalnie rozszerzono o Egipt, Etiopię, Iran i Zjednoczone Emiraty Arabskie. Nowi członkowie mają potencjał wzmocnienia BRICS pod względem zasobów naturalnych i gospodarek, jednak ich dołączenie może także skomplikować zarządzanie grupą z powodu różnorodności interesów politycznych i gospodarczych. Na przykład Iran, objęty sankcjami, jest w dużej mierze izolowany od globalnego systemu finansowego, co może stanowić problem dla koordynacji działań w ramach BRICS.

BRICS pozostaje znaczącym forum dla krajów rozwijających się, jednak jego realna skuteczność jako przeciwwagi dla zachodnich instytucji finansowych jest ograniczona. Wewnętrzne nierówności, dominacja Chin oraz brak spójnej polityki

w kluczowych obszarach sprawiają, że BRICS stoi przed wieloma wyzwaniami, które ograniczają jego wpływ na globalną politykę gospodarczą.

Wobec rosnących napięć wewnętrznych, przyszłość grupy wydaje się niepewna, a zdolność do stworzenia realnej alternatywy dla MFW i Banku Światowego wątpliwa. BRICS to nadal konstrukcja, która wygląda imponująco „na papierze”, ale w rzeczywistości jej fundamenty są kruche.

Sam szczyt BRICS w Kazaniu w 2024 roku ujawnił kilka kluczowych kontrowersji i wyzwań:

Rosja i wojna na Ukrainie: Rosja nie zdołała zdobyć silnego międzynarodowego wsparcia dla swojej agresji. Szczyt, choć formalnie unikał bezpośrednich odniesień do konfliktu, podkreślił ograniczoną skuteczność Moskwy w mobilizacji sojuszników.

Ekspansja BRICS: Włączenie nowych członków, jak Iran czy Egipt, wywołało pytania o przyszły kierunek grupy. Krytycy obawiają się, że rozrost BRICS może pogłębić podziały z Zachodem i zmienić geopolityczną dynamikę.

Relacje z Zachodem: Chociaż premier Modi apelował o to, by BRICS nie stało się blokiem antyzachodnim, istnieje ryzyko, że grupa z nowymi członkami może obrać bardziej konfrontacyjne stanowisko, szczególnie wobec globalnych instytucji finansowych takich jak MFW i Bank Światowy.

Kluczowe decyzje: Deklaracja BRICS skupiła się na wzmocnieniu roli lokalnych walut w handlu międzynarodowym oraz rozszerzeniu współpracy na nowe kraje, ale nie wprowadziła jednoznacznych reform dotyczących globalnych mechanizmów finansowych.

Palestyna i Bliski Wschód: Grupa wyraziła poparcie dla pełnego członkostwa Palestyny w ONZ i potępiła działania wojenne w Strefie Gazy, co może wzmocnić wizerunek BRICS jako obrońcy interesów globalnego Południa, ale jednocześnie zniechęcić kraje Zachodnie do współpracy.

Szczyt wykazał, że BRICS balansuje między ekspansją a próbą uniknięcia konfliktu z dominującymi mocarstwami, przy jednoczesnej niejednoznacznej polityce wobec Rosji.

Wykorzystane źródła: XInhua, MERICS, NUPI, PISM, MFW, Reuters.

Dr Maciej Gaca

CENTRUM STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi i problemami polityki międzynarodowej.

Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata.

Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów.

Od 2009 r. CSM jest uznawany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzonym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych | ul. Ogrody 24, 03-994 Warszawa | +48 608 593 632

www.twitter.com/CIR_CSM

www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH